

Dubbla är drottningen av höstblommor. I Englands trädgårdar odlas alla dubblor i krukor så att de lätt kan flyttas runt till ställen som behövs blomfärdigt.

Förläng blomsäsongen – plantera nu för nästa höst

Hösten är här. Förfallet har börjat och vi trädgårdsmänniskor kan koppla av. Men först några små insatser som bäddar för ett nytt och ännu bättre växtår.

Text Agneta Ullenus Foto Markus Fägersten

Det är något härligt kravlöst med höst i trädgården. Doften av förmultning – en kombination av skogssvamp, våt hund och vissnad äng. Men alla vill vi ju också gärna ha något som blommar i trädgården även i september-oktober. Då gäller smart planering.

Vi vände oss till proffsen Anette Cato och Maria Nilsson i Engelska trädgården vid Svabesholm. Där har de planterat så klokt att det blommar lika imponerande på hösten som mitt i sommaren. Deras bästa råd är: Plantera

nytt nu i stället för att vänta till våren. Jorden är lättgrävd, varm och fuktig, sommarhettan har gett med sig och vattningen sköts till stor del från himlen.

Hösten är inte bara en bra planteringstid för de flesta växter. Nu kan man också fynda i trädgårdsbutikernas växtrea. Träd, buskar, häckväxter, rosor och perenner, även sådana som blommar på sensommaren, kan planteras hela hösten. Det finns undantag: växter som är lite mer känsliga än andra och för säkerhets skull bör värplanteras. Dit hör lavendel och de flesta barrväxter.

Den gräsrotsfinansierade Engelska trädgården vid Svabesholm har nu stängt för vintern och öppnar igen i mitten av maj. Följ arbetet på Facebook eller hemsida.

t.v. Rosenskära – en lättodlad ettårig sommarblomma som producerar mängder av snittblommor långt in på hösten
t.h. Aster Twilight bakom höstflox Morfar Albert, en kulturarvssort som tagits fram av Pom, Programmet för odlad mångfald Maria Nilsson och Anette Cato med katten Gentle Hermione välkomnar nya och gamla besökare till Engelska trädgården från mitten av maj 2020.

t.v. Rosenflockel Purple Bush och röd solbatt Magnus – högresta utropstecken i rabatten som lockar till sig massor av bin och fjärilar.

samt rhododendron och andra städsegröna växter.

Till våra favoriter hör höstanemoner, med skira vita eller rosa blommor som svävar ovanför allt annat i rabatten, säger Anette och Maria med stor enighet. De är magnifika, stadiga och börjar blomma i mitten av augusti. Längre upp i landet planteras höstanemoner på våren men här på Österlen kan de mycket väl planteras på hösten bara de står väl-dränerat. Blöt och kall jord är rena döden för dessa ranunkelsläktingar.

I ENGELSKA TRÄDGÅRDEN ser man under hela hösten också stora blålila moln av storbladig höstaster

"Twilight" invid engelska Austinrosor som blommor längst av alla rosor. Den passar lika bra i trädgårdens bägge färgstämnda och tre meter breda perennrabatter. I den varmare orangegula färgskalan sticker de ut med stilig kontrastfärg och bland de kallare blomfärgerna rosa-lila harmonierar de blålila astringerna på ett naturligt sätt.

Vi gillar just denna höstaster för att den slingrar sig in bland andra växter i rabatterna och fyller ut bra. Ibland kan den bli lite väl entusiastisk och man kan få hålla efter den om man inte har gott om plats i sin trädgård.

En annan lilablommande högest växt som Anette och Maria har gott om i sina rabatter är jätteverbena. Vissa

vintrar klarar den sig här men den är ändå att betrakta som en ettårig växt. En sommarblomma således, fast med tillägget att den blommor långt efter det att sommaren är över.

Jätteverbena gör ett bra jobb som kompisväxt i rabatterna ända fram tills frosten tar kål på den. Så även om den dör under vintern anser vi den värd att köpa in varje år.

Andra ettåriga växter som bidrar till sensommarblomningen är heliotrop, också lila, och rosenskära som blommor i vitt eller rosa till ett skört dillliknande bladverk. Den höga mahognyfärgade tagetessorten "Linne" blommor här också sent på hösten liksom *Gaura lindheimeri* eller sommarljus som är det svenska namnet på en sirlig växt

med fjärilsliknande blommot i rosa eller vitt. Den kan övervintra i Skåne om den står skyddat, men är annars också att betrakta som en ettårig sommarblomma.

En pålitlig höstblommare som dock inte under några omständigheter klarar de svenska vintrarna är dahlia. Knepet är att gräva upp knölna innan vinterkydan slår till och sedan förvara dem torrt och frostfritt över vintern. På det sättet kan dahlior bli mycket gamla. Dessutom blir det fler och fler knölar för varje sommar.

Lustigt nog var dahliorna först påtänkta som alternativ till potatisen. I Mexiko och över hela Centralamerika odlades dahlia av aztekerna som åt rotknölna. Men här

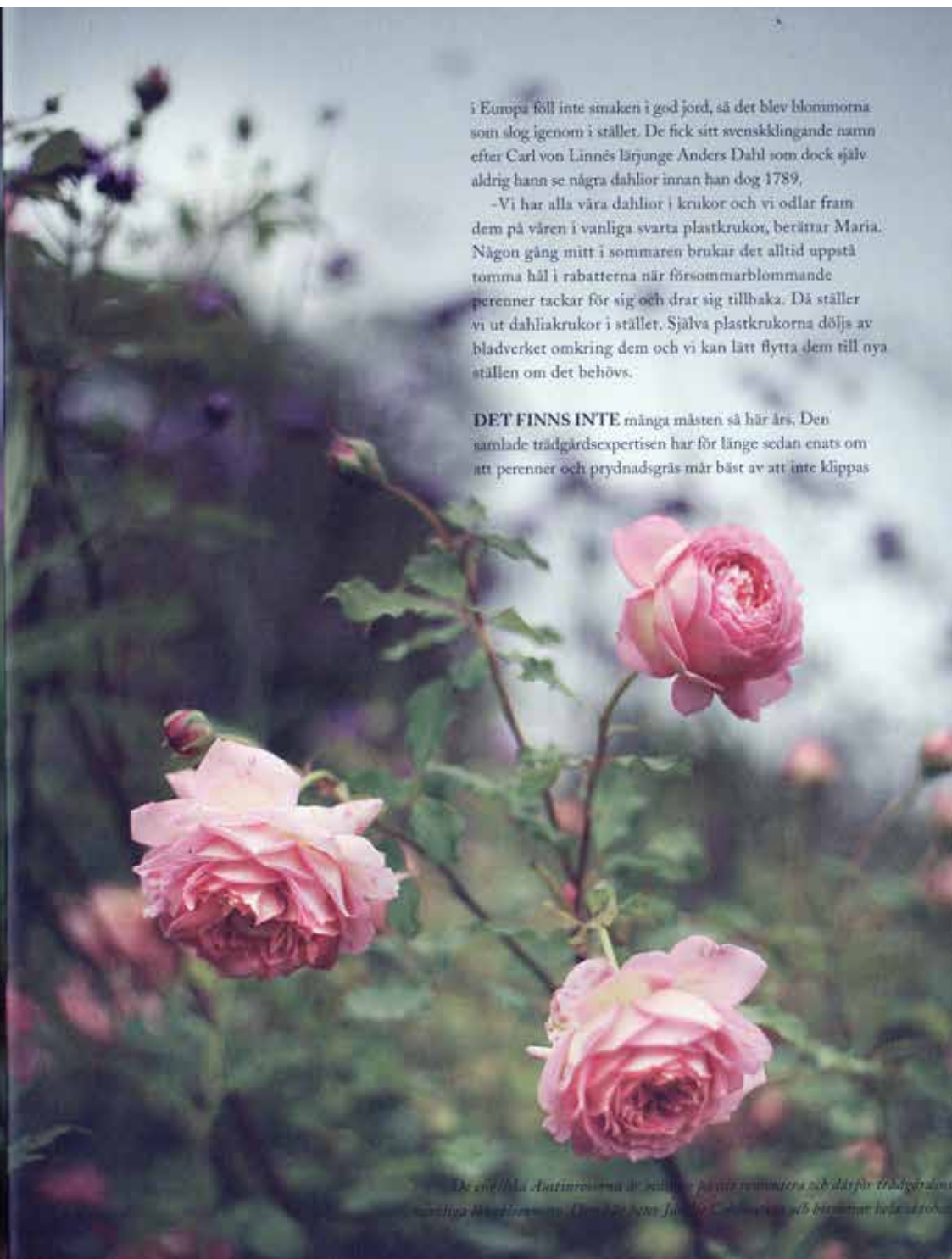
Den här dahlia fick namnet Hannas dahlia eftersom knölen skänktes till Engelska trädgården av en kvinna som i sin tur fått den av en äldre släkting som hette Hanna.

i Europa föll inte smaken i god jord, så det blev blommorna som slog igenom i stället. De fick sitt svensk klingande namn efter Carl von Linnés lärjunge Anders Dahl som dock själv aldrig hann se några dahlior innan han dog 1789.

-Vi har alla våra dahlior i krukor och vi odlar fram dem på våren i vanliga svarta plastkrukor, berättar Maria. Någon gång mitt i sommaren brukar det alltid uppstå tomma hål i rabatterna när försommarblommande perenner tackar för sig och drar sig tillbaka. Då ställer vi ut dahliakrukor i stället. Själva plastkrukorna döljs av bladverket omkring dem och vi kan lätt flytta dem till nya ställen om det behövs.

DET FINNS INTE många mästen så här års. Den samlade trädgårdsexpertisen har för länge sedan enats om att perenner och prydnadsgräs mår bäst av att inte klippas

De enkla Antirrhinum är svåra på att renodla och därför trädgårds-
saxliga blommor. De är inte ju de som man vill ha i blomst.

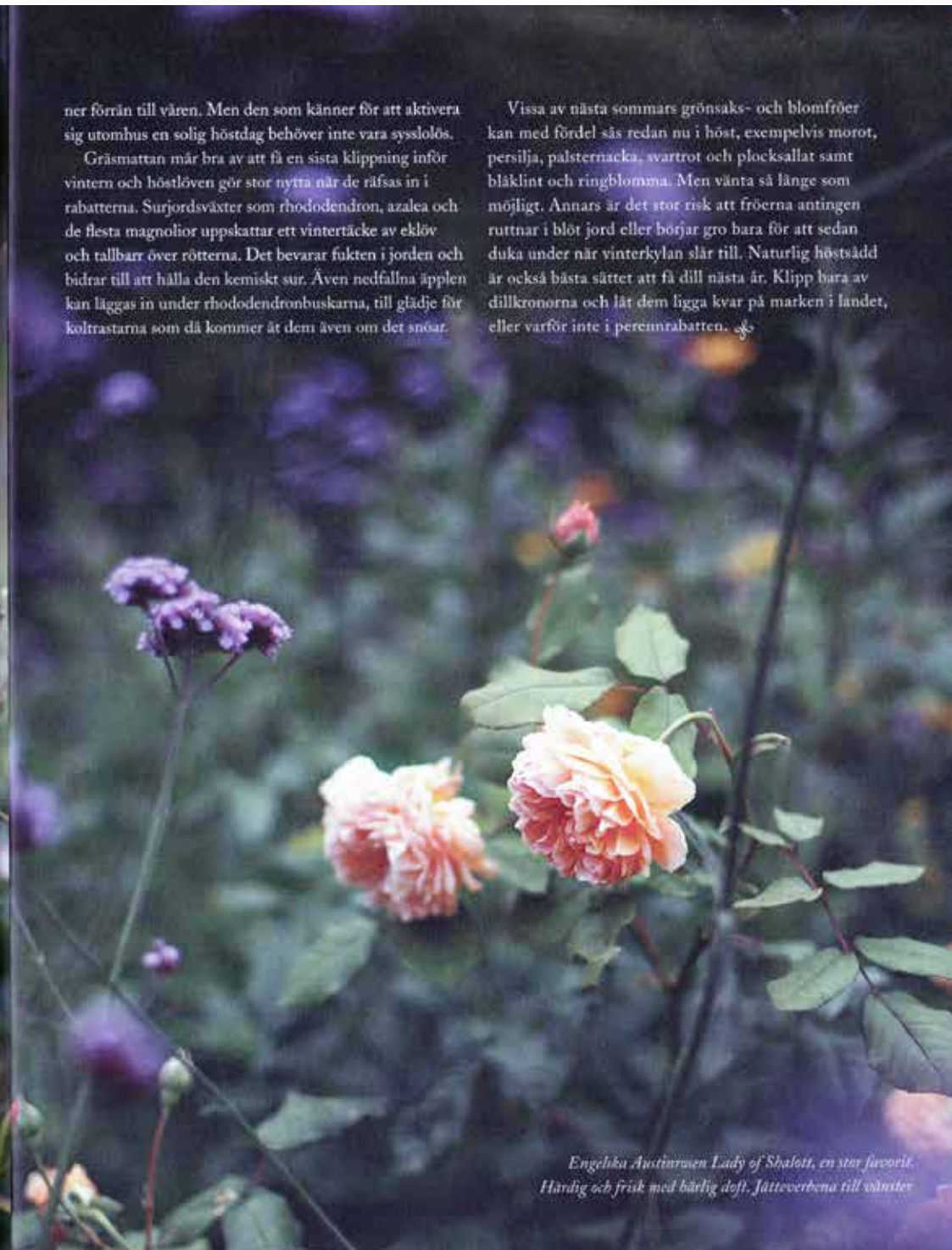

Röd solhatt, Magnus Samplantereri med skär vit brudblöja.

ner förrän till våren. Men den som känner för att aktivera sig utomhus en solig höstdag behöver inte vara sysslolös.

Gräsmattan mår bra av att få en sista klippning inför vintern och höstlöven gör stor nytta när de räfsas in i rabatterna. Surjordsväxter som rhododendron, azalea och de flesta magnolior uppskattar ett vintertäcke av eklöv och tallbarr över rötterna. Det bevarar fukten i jorden och bidrar till att hålla den kemiskt sur. Även nedfallna äpplen kan läggas in under rhododendronbuskarna, till glädje för koltrastarna som då kommer åt dem även om det snöar.

Vissa av nästa sommars grönsaks- och blomfröer kan med fördel säs redan nu i höst, exempelvis morot, persilja, palsternäcka, svartrot och plocksallat samt blåklint och ringblomma. Men vänta så länge som möjligt. Annars är det stor risk att fröerna antingen ruttnar i blöt jord eller börjar gro bara för att sedan duka under när vinterkylan slår till. Naturlig höstsädd är också bästa sättet att få dill nästa år. Klipp bara av dillkronorna och låt dem ligga kvar på marken i landet, eller varför inte i perronrabatten. ☘

Engelska Austinrosen Lady of Shalott, en stor favorit. Hårdig och frisk med bärlig doft. Jätteovrbena till vänster.

t.v. Varma färger i perennrabatten med dagöga Summer Nights, Linnétagetes och den blåfila nävnan Rozanne i bela bösten.
t.h. Bakom den gamla bikupan skymtar köksträdgården med den höga solle Sun King.*

FAKTA

Före och efter frosten

Trädgårdshösten kan delas in i tiden E.fr. och E.fr. – Före frosten och Efter frosten. Här är några insatser som passar för en solig oktoberdag.

Före frosten:

Ta in pelargoner, citrusträd, olivträd och andra medelhavsväxter till en frostfri, sval och ljus övervintringsplats. Tänk på att det nästan alltid är bristen på ljus, i kombination med övervattnig, som tar död på växterna under vintern.

Fuchsior, fikonsträd, änglaturpeter, dahlior, rosor och andra lövfällande växter i kruka kan däremot övervintra mörkt och kallt, men frostfritt. Vattna ytterst lite ett par gånger under vintern.

Gällra gamla krusbärs- och vinbärsbuskar genom att klippa av de äldsta grenarna längst ner.

Kapa gamla hallonskott som har burit bär i sommar. Hösthallon skärs ner helt.

Glöm inte att plantera vialökar. Tulpanlökar kan planteras ända in i november, så länge marken går att gräva i.

Längre fram, när frosten kommit:

Hacka och luckra upp jorden under fruktträd och bärbuskar så att förpuppade skadedjur och larver inte kan övervintra ostört. Borsta också bort mossor från stammar och grenar.

Kupa rosorna, det vill säga förs upp minst 10–15 cm jord eller kogödsel (undvik torv) omkring varje stam. Toppa också rosorna lätt och ta bort alla fläckiga svampangripna blad, även de blad som fallit ner på jorden.

Beskär vinrankor i december.

Elda inte upp löv och trädgårdsavfall utan ge tillbaka till jorden som gödning och strukturförbättring.

I köksträdgården varvas kålplantorna med den låga kryddtagetesen, vilket hjälper till att förvälla kålfjärten.